

DOI: 10.31548/HSPEDAGOG2021.02.088

УДК 103.1

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ**Супрун А. Г.**, кандидат філософських наук, доцент

кафедри філософії та міжнародної комунікації

Національного університету біоресурсів та природокористування України

E-mail: Alinasuprun2@gmail.com

ORCID ID: [0000-0003-2147-3643](https://orcid.org/0000-0003-2147-3643)

Анотація. Стаття присвячена визначенню розуміння якості життя та аналізу ключових питань життєдіяльності в умовах пандемії. Відзначено необхідність філософського осмислення проблем, пов'язаних з подоланням наслідків поширення пандемії. Наголошено на істотному впливі карантинних обмежень на поведінку, спосіб життя людей, розвиток галузей економіки, освіти та туризму. Якість життя в умовах пандемії визначена як комплексний показник задоволення потреб людей з урахуванням матеріальних, психологічних, соціальних чинників. У статті відзначено, що наслідки пандемії проявляються в переосмисленні людського життя, необхідності вирішення фінансово-економічних протиріч, психологічних проблем, досягнення комфорту та безпеки. Підвищення якості та рівня життя повинно відбутися не тільки за рахунок соціально-економічних важелів впливу, але і за рахунок глибокого філософського осмислення, усвідомлення подальших кроків з подолання наслідків пандемії.

Ключові слова: якість життя, філософське осмислення, пандемія коронавірусу.

Актуальність теми.

Формування об'єктивного бачення якості життя вважається актуальним аспектом, що потребує глибокого філософського осмислення. Епідеміологічні виклики сьогодення змушують переглянути ключові позиції, пов'язані із задоволенням прав та інтересів людини під час пандемії і висловити актуальне бачення засад, характеристик, які визначають зміст поняття «якість життя».

Обґрунтування якості життя в умовах пандемії з точки зору філософії надасть змогу критично та комплексно оцінити основи життєдіяльності під час коронавірусу, її ключові риси та напрямки, що розкривають зміст існування людини з урахуванням викликів, труднощів та загроз сьогодення. Зважаючи на продовження адаптивного карантину та застосування обмежень, процес осмислення проблематики життєдіяльності в умовах пандемії не

втрачає своєї необхідності, а тому потребує глибокого та критичного аналізу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз поняття «якість життя», визначення факторів впливу на діяльність населення в умовах поширення гострої респіраторної інфекції COVID-19 є об'єктом вивчення, узагальнення та аналізу багатьох вчених, експертів, політиків. Серед них виділимо таких, як А. В. Ярчук, В. О. Непочатенко, Т. М. Чимбір, І. В. Гукалова та ін. Актуальні позиції з обраної проблематики розміщено у періодичному виданні Консенсус-прогноз «Україна у 2020–2021 роках: наслідки пандемії», що розроблений Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України разом з Представництвом ЮНІСЕФ в Україні.

Разом із тим, питання якості життя вважаємо недостатньо дослідженим з точки зору

філософського узагальнення розуміння якості життя в умовах пандемії.

Матеріали і методи досліджень. При розкритті обраної проблематики використано дані літературних джерел, які стосуються якості життя населення та чинників формування рівня життя населення в умовах пандемії. Аналіз інформації здійснено з врахування проведених досліджень у економічній, туристичній, психологічній та інших сферах. Дослідження базується на методах спостереження, узагальнення, статистики, порівняння. Окрему увагу присвячено використанню філософських методів досліджень з метою осмислення питання якості життя в умовах пандемії коронавірусу.

Метою статті є висловлення філософського бачення якості життя та основних тенденцій та рис, які впливають на життєдіяльність в умовах пандемії.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення якості життя людей в Україні стало одним з основних завдань після створення незалежної держави. Досягнення цієї мети обумовлює зміст та спрямованість роботи державних органів, стає орієнтиром для створення нормативних та програмних документів і основою для подальших конструктивних перетворень та реформ. Сучасне розуміння якості життя складають різні характеристики та фактори, які пов'язані із задоволенням потреб людини, забезпеченням її благополуччя та безпеки.

Особливої уваги заслуговує розгляд вказаного питання в період складної епідеміологічної ситуації у світі, коли значною мірою змінюється спосіб та устрої життя населення, спостерігаються кризові явища, створюються нові механізми врегулювання існуючих проблем та протиріч.

Традиційне розуміння поняття якості життя висловив А. В. Ярчук. На думку науковця, під якістю життя варто розуміти комплексну характеристику задоволення матеріальних і культурних потреб людей, умов життєдіяльності, що склались, вільного розвитку окремої людини і суспільства в цілому. До числа показників цієї категорії слід віднести показники комфорту і безпеки, існування житла, рівня добробуту, доступність освіти і культури, ефективність сфери медичного обслуговування та ін. [1, с. 430].

З огляду на це, на нашу думку, якість життя передбачає: 1) наявність певної сукупності компонентів – показників, які відображають забезпечення благополуччя населення, задоволеність соціально-економічних прав, свобод, інтересів; 2) розвиток як окремої особистості, так і суспільства, держави, її основних інститутів; 3) досягнення високого рівня забезпечення.

На сьогодні існують значні труднощі у втіленні засад, які розкривають зміст якості життя. Настання коронавірусної кризи негативно позначилося на фінансовій спроможності простих людей, призвело до зниження ВВП, занепаду малого та середнього бізнесу і в цілому глибокої економічної кризи. Поширення гострої респіраторної вірусної інфекції істотно змінює спосіб життя, поведінку людей, їх фізичний та психологічний стан.

Вплив пандемії на глобальний рівень, якість життя населення є значним, та змушує увесь світ переглянути своє світобачення, звернути увагу не лише на свої прогнози розвитку, свою короткострокову економічну та соціальну політику, але і усвідомити, що розпочинається новий трансформаційний етап, на якому необхідно змінити підходи до

формування пріоритетів на довгостроковий період [2].

Життя після пандемії, безумовно, формуватиме діаметрально протилежне відношення до реальності, нову політику, спрямовану на мінімізації наслідків коронавірусної кризи та виходу з неї. Вектори подальшого розвитку, які стосуються медичної сфери, питань соціального захисту та екології продовжуватимуть активно обговорюватися у політичних колах, що створить підґрунтя для конструктивного діалогу та прийняття рішень у зазначених сферах.

Керівником Асоціації професійного розвитку психологів та психотерапевтів України Русланою Мороз проведено дослідження осіб, котрі перехворіли на COVID-19, результати якого показали, що 76 % досі не повернулися до психологічного та фізичного стану, який мали до хвороби, у 74 % змінилася поведінка, звички, уподобання та реакція [3].

Таким чином, потрібно наголосити на прямому зв'язку між ситуацією, викликану пандемією коронавірусу, та характеристиками, які стосуються ефективної реалізації громадянами своїх прав, свобод та інтересів відповідно до наявних потреб.

Основними чинниками рівня життя, що мають широке поширення і залишаються актуальними, є: економічні (виробництво, доходи, витрати), соціальні (відтворення, здоров'я, зайнятість, безробіття, освіта, культура) та екологічні (ступінь забезпечення просторовими ресурсами, якісний стан довкілля, структура землекористування) [4].

Задоволення потреб людини, визнання і забезпечення її прав на пряму залежить від діяльності держави, роботи органів влади, втілення ключових засад політики у різних сферах життєдіяльності. Поступову розбудову ключових

державних інститутів можна вважати важливою складовою процесу надання необхідного забезпечення для гарантування високого рівня життя, що особливо важливо в нинішніх умовах.

У своєму монографічному дослідженні, присвяченому визначенню та оцінці якості життя населення, І. В. Гукалова дійшла висновку, що оцінка в Україні на сьогоднішній день має базуватися на побудові системи комплексних показників, підбір яких співвіднесений зі стратегічними напрямками розвитку України – збереженням її соціального та природного капіталу, забезпеченням економічної, соціальної та екологічної безпеки і підвищенням конкурентоспроможності [5, с. 275]

Узагальнена позиція дослідниці побудована на врахуванні вагомих чинників державного будівництва, соціально-економічного розвитку, гарантування безпекового середовища, що відіграє значну роль у процесі створення необхідних умов для розвитку громадянського суспільства, де якість життя населення є одним з пріоритетів.

Відзначимо, що в умовах коронавірусу зазнають значних змін сфери освіти, туризму, охорони здоров'я. Так, започаткування «освіти у смартфоні» стало початком широкого використання інструментів віддаленої взаємодії, дистанційної освіти, за якої змінюються традиційні уявлення та практичні аспекти обміну досвідом, розвиваються інформаційно-комунікаційні технології, що змушує учасників адаптуватися до нової освітньої реальності.

Звичні туристичні вподобання та спрямування зазнали змін та обмежень, викликаних складною епідеміологічною ситуацією, що, в свою чергу, позначилося на розвитку галузі туризму, її прибутковості.

Слушною є думка В. О. Непочатенко, що під час

пандемії, спричиненої COVID-19, саме туризм постраждав найбільше, зокрема через обмежувальні заходи, які запроваджують держави на пересування громадян, карантин, заборону авіаперевезень тощо [6].

При оцінці якості життя варто також враховувати фактор застосування обмежувальних заходів щодо відвідування закладів сфери культури, кінотеатрів, питання дотримання протиепідеміологічних заборон. Це також має вплив на поведінку та свідомість українців, сприйняття ними ситуації та формування світоглядних орієнтирів.

Збільшення кількості випадків домашнього насильства, погіршення ментального здоров'я, скорочення робочих місць, якість надання освітніх послуг – одні з найбільш вагомих викликів, які перебувають на порядку денному сучасного українського політикуму, який зацікавлений у знаходженні оптимальних та дієвих шляхів подолання коронавірусної кризи.

Ці та інші питання стали об'єктом розгляду та дискусій у межах форуму «Екзистенційні виклики Covid-19: філософія в пошуках сенсів», де відзначено, що пандемія у світі викликала суттєві соціальні зрушення, звичні устої зазнали принципових змін, як екзистенційних, так і ментальних, філософи багатьох країн опинилися в стані необхідного тлумачення таких процесів і формування нових сенсів і цінностей [7].

Проблеми, зумовлені виникненням негативних епідеміологічних обставин, змусили переосмислити поняття життя, філософські аспекти існування, пізнання та спричинили розвиток суспільної думки в умовах такого явища як коронавірус.

Умови карантинних обмежень мають здебільшого негативний вплив на якість життя населення. Такий стан речей зумовлює необхідність

реалізації стратегічних кроків щодо боротьби з коронавірусом потребує концентрації коштів, створення дієвих інструментів спільної діяльності державних органів, закладів охорони здоров'я, посадових осіб та громадян.

У подібних умовах важливо захистити себе від неправдивої інформації, сумнівних пропозицій та ініціатив, зберігати спокій та дотримуватися передбачених обмежень. Влучно щодо цього висловився італійський філософ Джорджо Агамбен, який радить не брати на віру нічого, крім «контрольованої наукою правди» і «обґрунтованих перспектив нової політики, з її локальним досвідом і стратегічними цілями» [8].

З огляду на це, важливо керуватися перевіреними джерелами та не поширювати чутки, які не мають під собою логічного підґрунтя. Також не варто забувати і про питання психологічної безпеки, стресостійкості, задоволеності, які мають нерозривний зв'язок з якістю життя.

Відзначимо, що пандемія коронавірусу, на переконання індійських дослідників, пов'язана з такими психологічними впливами, як:

- страх і стурбованість про власне здоров'я та здоров'я близьких;
- постійна стурбованість щодо зазнаних фінансових втрат;
- зміни в режимі сну або їжі;
- утруднення концентрації та роздратування;
- побоювання та фактичне погіршення хронічних проблем зі здоров'ям;
- посилення вживання алкоголю, тютюну чи інших психоактивних речовин [9].

Відзначимо, що сучасне життя перетворилося на постійний пошук шляхів заспокоєння населення, знаходження компромісів для послаблення рівня напруги у суспільстві. Процес досягнення суспільної єдності як ніколи потребує

кроків, які дозволяють налагодити психологічне середовище в державі, досягнути стану спокою та задоволення.

Таким чином, якість життя в умовах пандемії – комплексне, інтегроване поняття, яке пов'язує економічні, соціальні, екологічні, психологічні чинники, врахування та забезпечення яких повинно відповідати потребам людини, суспільства та держави.

Результати дослідження.

Проведений огляд позицій, які стосуються якості життя в умовах пандемії засвідчують, що досягнення високих стандартів життєзабезпечення полягає у забезпеченні добробуту, фінансового благополуччя та психологічної безпеки населення. Наслідки коронавірусної кризи напряду торкаються основних сфер вітчизняної та світової економіки, зокрема, охорони здоров'я, туризму, освіти та науки, соціального захисту та багатьох інших.

Вплив коронавірусної інфекції проявляються у свідомості людей, здатності змінювати поведінку та звички особистості, впливати на світосприйняття та подальші тенденції розвитку суспільної думки та суспільства загалом. Нерозривним у контексті забезпечення якості життя є усвідомлення та подолання психологічних труднощів, зумовлених карантинними обмеженнями та заборонами.

Висновки.

Поширення коронавірусу істотно вплинуло на якість життя та рівень добробуту населення, змінило напрямки розвитку галузей економіки, культури, освіти, туризму. Зниження якості життя населення зумовлене необхідністю дотримання карантинних обмежень та заходів, що частково обмежують права та свободи людини, погіршують матеріальне становище та звужують можливості для розвитку і відпочинку. Філософське обґрунтування проблеми

якості життя в умовах коронавірусної кризи торкається питання економічного розвитку, гарантування психологічної безпеки, аналізу нових можливостей та подолання викликів, зумовлених складною епідеміологічною ситуацією.

Подальші дослідження повинні стосуватися аналізу змін, які викликані поширенням коронавірусної інфекції. Це є принципово важливим з метою узагальнення основних напрямків та характеру впливу пандемії, та врахування вказаної інформації при прийнятті актуальних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Ярчук А. В. Сутність поняття якості життя населення. Економіка і організація управління: Збірник наукових праць. Вінниця: ДонУ, 2016. № 3 (23). С. 430–439.

2. Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. 2020. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=454cd56e-90c6-467b-9dd2-82f9dad87e0a> (дата звернення: 25.07.2021).

3. У 74 % людей, які перехворіли на «корону», змінилися поведінка та звички URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3193627-u-74-ludej-aki-perehvorili-na-koronu-zminilisa-povedinka-ta-zvicki.html> (Дата звернення: 25.07.2021).

4. Чимбір Т. М. Чинники формування рівня життя населення: аналіз та оцінка впливів (на матеріалах Тернопільської області). 2014. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/1552/1/Chymbir%20UPEPm-51%20%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%94.pdf> (дата звернення: 25.07.2021).

5. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація. К.: Друкарня МВС України, 2009. 347 с

6. Непочатенко В. О. Covid-19 і туризм: аналіз ситуації та економічні шляхи виходу з кризи. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8079> (дата звернення: 25.07.2021).

7. VII Філософський форум ЧДТУ «Екзистенційні виклики Covid-19: філософія в пошуках сенсів» зібрав онлайн сотню учасників (2020). URL: <https://chdtu.edu.ua/news/item/14913-vii-filosofskyi-forum-chdtu-ekzystentsiini-vyklyky-covid-19-filosofiiia-v-poshukakh-sensiv-zibrav-onlain-sotniu-uchasnykiv> (дата звернення: 25.07.2021).

8. У світі точиться дискусія про наслідки коронавірусу між інтелектуалами. Ми записали найцікавіше (22.04.2020). Хмарочос. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/04/22/u-sviti-tochytsya-dyskusiya-pro-naslidky-koronavirusu-mizh-intelektualamy-my-zapysaly-najtsikavishe/> (дата звернення: 25.07.2021).

9. Halder, Susmita & Mahato, Akash & Manot, Shreya. (2020). COVID-19: Psychological Impact and Psychotherapeutic Intervention. URL: https://www.researchgate.net/publication/341180240_COVID19_Psychological_Impact_and_Psychotherapeutic_Intervention (дата звернення: 25.07.2021).

References

1. Yarchuk, A.V. (2016), "The essence of the concept of quality of life", *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia: Zbirnyk naukovykh prats' Vasyli' Stus Donetsk National University*, vol. 3 (23), pp. 430-439

2. Ministry of Economy of Ukraine (2020), "Ukraine in 2020-2021: the consequences of the pandemic.", available at:

<https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=454cd56e-90c6-467b-9dd2-82f9dad87e0a> (Accessed 25.07.2021)

3. Ukrinform, (2021), "Behavior and habits have changed in 74% of people who have become ill with the coronavirus", available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3193627-u-74-ludej-aki-perehvorili-na-koronu-zminilis-povedinka-ta-zvicki.html> (Accessed 25.07.2021)

4. Chimbir, T.M. (2014), "Factors in the formation of the standard of living of the population: analysis and assessment of impacts", available at: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/1552/1/Chymbir%20UPEPm-51%20%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%94.pdf> (Accessed 25.07.2021)

5. Gukalova, I.V. (2009), *Yakist' zhyttia naselennia Ukrainy: cuspil'no-geohrafichna kontseptualizatsiia* [Quality of life of the population of Ukraine: socio-geographical conceptualization], Drukarnia MVS Ukrainy, Kyiv, Ukraine/

6. Nepochatenko, V.O. (2020), "Covid-19 and tourism: analysis of the situation and economic ways out of the crisis", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 7, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8079> (Accessed 25.07.2021)

7. Cherkasy State Technological University (2020), "Existential Challenges Covid-19: Philosophy in Search of Meaning", available at: <https://chdtu.edu.ua/news/item/14913-vii-filosofskyi-forum-chdtu-ekzystentsiini-vyklyky-covid-19-filosofiiia-v-poshukakh-sensiv-zibrav-onlain-sotniu-uchasnykiv> (Accessed 25.07.2021)

8. Hmarochos (2020), "There is a debate in the world about the consequences of coronavirus among intellectuals", available at: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/04/22/u-sviti-tochytsya-dyskusiya-pro-naslidky->

koronavirusu-mizh-intelektualamy-my-zapysaly-najtsikavishe (Accessed 25.07.2021)

9. Halder, Susmita, Mahato, Akash, Manot and Shreya (2020). "COVID-19: Psychological Impact and Psychotherapeutic Intervention" available

at:

https://www.researchgate.net/publication/341180240_COVID19_Psychological_Impact_and_Psychotherapeutic_Intervention (Accessed 25.07.2021)

QUALITY OF LIFE IN A PANDemic: A PHILOSOPHICAL ASPECT

Suprun A. G.

Abstract. *The article is devoted to defining the understanding of quality of life and analysis of key issues of life in a pandemic. The need for a philosophical understanding of the problems associated with overcoming the effects of the pandemic has been noted. The significant impact of quarantine restrictions on people's behavior, lifestyle, development of the economy, education and tourism is emphasized. Quality of life in a pandemic is defined as a comprehensive indicator of meeting the needs of people, taking into account material, psychological and social factors. The article notes that the consequences of the pandemic are manifested in the rethinking of human life, the need to resolve financial and economic contradictions, psychological problems, achieving comfort and security. Improving the quality and standard of living should occur not only through socio-economic levers of influence, but also through deep philosophical thinking, awareness of further steps to overcome the effects of the pandemic.*

Key words: *quality of life, philosophical comprehension, coronavirus pandemic.*